

Torda vármegye jegyzőkönyvei, II. 1659–1707, studiu introductiv și note Dáné Veronka, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2014, 525 p.

Oricât s-ar strădui un istoric să reformuleze ideile despre o anumită realitate, dacă nu deține instrumente de lucru de calitate consider că reușește să transmită doar lucruri deja cunoscute. Pentru cercetătorul perioadei medievale și premoderne instrumentul de lucru principal este documentul, respectiv colecțiile ori volumele de documente. De fiecare dată când un nou volum de asemenea natură vede lumina tiparului, istoricul se îmbogățește cu informații deosebite iar tabloul pe care-l creionează devine mai detaliat. Volumul de față se înscrie în această categorie, a îmbogățirii informaționale.

Primul volum referitor la documentele scaunului de judecată al comitatului Turda a apărut în anul 2009 sub titlul *Torda vármegye jegyzőkönyvei I. 1607–1658*. Acesta acoperă perioada 1607–1658, iar al doilea tom cuprinde protocoalele emise la nivelul comitatului Turda între 30 aprilie 1659 până în 3 ianuarie 1707. *Protocollum inclity comitatus Thordae* s-a păstrat în cadrul fondului Comitatul Turda de la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, Cluj.

Importanța editării protocoalelor de judecată pentru perioada premodernă este dată, pe de o parte de posibilitatea reconstituirii căii procedurale iar pe de altă parte de faptul că ies la iveală aspecte privitoare la administrație, cutumă și viața de zi cu zi, așa cum au perceput-o cei aflați în cauză. Protocolul de judecată nu este un document oarecare, ci păstrează așadar, în rândurile sale aspecte din toate domeniile vieții sociale.

O dată cu începutul secolului al XVI-lea este conștientizată necesitatea notării într-un singur loc a tuturor cauzelor dezbătute la scaunul de judecată comitatens, luând astfel naștere un registru unic, protocolul. Cancelaria comitatului avea ca principală activitate transcrierea hotărârilor scaunului de judecată, *sedes judiciaria*, care se întrunea în localitatea de reședință a comitatului. Consemnările cauzelor au fost făcute în limba maghiară pentru întreaga nișă cronologică cuprinsă în cele două volume.

Este cunoscut faptul că Turda, ca unitate administrativă, este atestată pentru prima dată în anul 1282¹. Adunarea comitatului a reprezentat cel mai important organ administrativ care, pe lângă chestiuni normative, a soluționat și probleme judecătorești. Modalitatea aceasta de a coagula într-un singur loc hotărârile emise la nivelul congregației comitatense face și mai importantă editarea protocoalelor. Diversitatea și numărul mare de cazuri consemnate

¹ *Documente privind istoria României, veacul XIII. C. Transilvania*, II (1251–1300), București, 1952, p. 239.

pentru cei 100 de ani atestă și activitatea deosebită pe care a avut-o acest scaun de judecată. Scaunul comitatens s-a erijat în for de primă instanță pentru nobili și începând cu anul 1664, pentru comitatul Turda, în cadrul *sedriei partialis* s-au judecat cauzele civile ale nobililor, cauze a căror valoare nu trecea de suma de 100 de florini. Scaunul filial, for de judecată dedicat iobagilor, apare ca având judecăți separate începând cu luna iunie a anului 1693. Un alt for care a judecat și în comitatul Turda a fost cel tridual. Forul de judecată tridual se putea întruni doar a treia zi de la executarea citației iar în atribuțiile sale intrau cazurile de încălcare de proprietate. Astfel de cazuri au fost judecate în 1693.

Indicele din finalul volumului oferă istoricului, și nu numai, un instrument de lucru extrem de valoros. Constituit în formulă mixtă, adică toponimic, onomastic dar și de materii, indicele realizat este foarte detaliat.

Luând în considerare faptul că pentru celelalte comitate transilvănene încă nu au fost editate astfel de documente, editarea lor ar însemna elucidarea mai multor pete albe atât din istoria dreptului cât și din parcursul comitatelor ca unități administrative și judecătorești.

Livia Magina

Radu Păiușan, *Activitatea Uniunii Patrioților (1944–1945) și a Partidului Național-Popular (1946–1949) în sud-vestul României*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2013, 837 pagini.

Lucrarea de față, de dimensiuni impresionante, intenționează să acopere un gol în istoriografia românească, abordând evoluția unei formațiuni politice apropiate Partidului Comunist, în sud-vestul României, o zonă cu o serie de particularități etnice, economico-sociale și culturale. Tovarăș vremelnic de drum, Uniunea Patrioților, constituită în ilegalitate sub patronajul Partidului Comunist din România încă din anul 1942, se va transforma în Partidul Național-Popular la începutul anului 1946, rezistând pe scena politică a țării până în martie 1949. Format, cu precădere, din intelectualitate și păturile mijlocii, categorii sociale care evitau să se înregistreze în Partidul Comunist, căutându-și, în egală măsură, locul în noua societate care se profila tot mai clar, Partidul Național-Popular s-a înscris în politica de front popular, aplicată de comuniștii români la instrucțiunile Moscovei, la fel cum s-a întâmplat și în alte state din centrul și sud-estul Europei intrate în sfera de influență sovietică.

Cartea este structurată în 6 capitole, la care se adaugă o prefață, un rezumat în limba engleză și un indice de nume și localități.

Primul capitol redă *aspecte din activitatea Uniunii Patrioților în sud-vestul*